

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 17.

Ljubljana, 1. kimovca 1892.

XXXII. leto.

Vsebina. Jožef Žirovnik: Pomen in metodika pokončne pisave. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Sklep računna narodne šole. — Račun o dohodkih in stroških vdovskega učiteljskega društva. — Književnost. — Naši dopisi: Iz Ljubljane. — Iz postojnskega okraja. — Iz Kranja. — Iz litijskega okraja. — Iz radovljiškega okraja. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Pomen in metodika pokončne pisave.

Konferenčni referat g. nadučitelja **Jožefa Žirovnika.**

V mnogih učiteljskih zborovanjih po Avstriji je dandanes na dnevnem redu posvetovanje o pokončni pisavi. Sl. c. kr. okrajni šolski svet radovljiški priporočal nam je z okrožnico od dne 15. prosinca t. l. št. 692., naj se poučimo o pomenu in metodi te pisave in naj delamo poskušnje ž njo. Ker sem jo jaz vsled tega poziva takoj v I. razredu vpeljal, dal mi je sl. stalni odbor nalogo, da poročam današnji okrajni učiteljski konferenciji o prednostih in metodiki pokončne pisave in da povem kaj iz svoje skušnje, katero sem si pridobil pri polletni uporabi v šoli.

Marsikateremu se bo zdelo nepotrebno novotareenje vprašanje, ali naj se piše po šolah še nadalje nagnjena pisava ali pa naj se vpelje pokončna t. j. tista, pri kateri stojé črke pravokotno na vrsti. Vender stvar ni tako malenkostna, ampak je važna in velikega pomena, posebno ker gre za

zdravje šolske mladine. Z vprašanjem, katero naj zanaprej po šolah poučujemo, ležečo ali pokončno, bavili so se že mnogi zdravniki. Na podlagi zdravniških preiskav ukazala so nekatera šolska oblastva delati poskušnje s pokončno pisavo. Praktična vaja je potrdila teoretična dokazovanja zdravnikov. Skoro gotovo je, da se bo pokončna pisava splošno vpeljala v šole in da se bo pozneje rabila tudi v življenji.

Vprašanje o pokončni pisavi je staro šele kakih 12 let. V prejšnjih stoletjih pisali so sicer ali pokončno ali pa malo nagnjeno, kar kažejo stari rokopisi. Ali okoli l. 1809. pojavila se je nagnjena ali ležeča pisava. Ta je posledica hitrega pisanja in se je radi tega hitro udomačila.

Znano je, da se med šolsko mladino vedno bolj razširjati bolezn: kratkovidnost (nyopia) in kriva hrbtenica (skoliosis). Pri nas na deželi ni toliko znati, da bi imeli

otroci slab vid, ali če pride učenec v srednje šole, pokaže se kmalo kratkovidnost, katera raste od razreda do razreda, pa tudi število kratkovidnežev je vedno večje. Kriva hrbtenica ni tako očitna, a vendar se javlja pogostoma. Zdravniki so vedno trdili, da so naše šolske klopi najbolj krive teh obeh šolskih bolezni. Skušali so jih popraviti, da so jih merili po držanji in velikosti telesa. Ali praksa je pokazala, da sedé otroci v novih — zdravniško potrjenih — klopeh ravno tako slabo kakor v starih. Vzroke teh bolezni iskali so še drugod. In res so jih našli tam, kjer so jih najmanj pričakovali. Spoznali so namreč dozdanjo ležečo pisavo za glavni vzrok kratkovidnosti in krive hrbtenice, ker se zaradi nje glava in život drži tako, da je škodljivo očem in hrbtenici. Zaradi tega so zahtevali, naj se škodljiva ležeča pisava odpravi in nadomesti s tako, v kateri ni nevarnosti za zdravje mladine. Ta pa je pokončna pisava.

Nemški zdravnik dr. Schubert je 1880. l. prvi znanstveno utemeljil pokončno pisavo. Za njim so tudi drugi zdravniki dokazovali prednosti te pisave. Vendar je do praktične uporabe minilo nekaj let. Šele l. 1889. upeljal je E. Bayr, vodja mestne dekliške šole na Dunaji, pokončno pisavo z namenom, da dokaže, kako se bo ta pisava obnesla v praksi. Poučeval je tako rekoč pri odprtih durih. Vsakdo je smel priti v šolsko sobo, da se je prepričal, kako vpliva nova pisava na držanje telesa. In prihajali so mnogi v šolo. Tudi odposlanca najvišjega zdravstvenega sveta, vseučilišna profesorja dr. Reuss in dr. Lorenz sta prišla. Opazovala sta natančno pokočno piscoče učence in sta potem naznanila svoje mnenje najvišjemu zdravstvenemu svetu, kateri je sklenil svečana 1891. l. sledeče: Splošno se priporoča, uvesti pokončno pisavo za prvi pouk v pisanji, da je mogoče doseči ravno držanje telesa, zabraniti skrivljenje hrbtenice in odpraviti napake vida. — Tudi enketa v Pragi, sestavljena iz zastopnikov

deželnega šolskega sveta, zdravnikov in učiteljstva, je meseca maja pr. l. soglasno se odločila za pokončno pisavo in jo priporočalo iz zdravstvenih ozirav v splošno vpeljavo v vse šole na Češkem. Tudi po drugih šolah — ne samo na Dunaji — začeli so učitelji delati poskušnje (Bayr našteva v 2. izdaji svoje knjige že 149 takih razredov). In vsi učitelji, ki so gojili pokončno pisavo, so se prepričali o mnogoterih prednostih, katere ima ta pisava pred ležečo.

Zdravniki so torej spoznali ležečo pisavo za vzrok kratkovidnosti in skrivljenja hrbtenice. Vprašanje nastane: Zakaj je ležeča pisava škodljiva očem in hrbtenici, pokončna pa ne? Ležeča pisava je zato škodljiva, ker poševno pišoči učenec ne more sedeti ravno in pokonci, ampak sedi sključen in zvit, da bolje vidi. Prav to pa, da je sključen in da nagiblje glavo in život, pospešuje kratkovidnost in skrivljenje hrbtenice. Iz skušnje vemo, da se pri pisanji držimo vedno kolikor toliko sključen. Ravno tako sedé tudi otroci v šoli. Kolikrat zahtevamo, naj se pri pisanji držé ravno in pokonci. Naš opomin zboljša držanje za nekaj minut in za nekaj časa se zravnavajo po konci, ali kmalo se glava nagne polagoma na stran, potem vrat in na zadnje ves život. Zdravniki trdijo, da se otroci ne morejo držati drugače. Vsi naši opomini so torej zastonj. Zakaj? Otroci obračajo glavo vedno tako, da se očesna veznica kolikor mogoče strinja z ležo vrstic. Pri pokončni pisavi je mer ali leža vrste vsporedna z robom klopi, torej ni treba pokončno pišočemu otroku glave na levo nagibati. Poševno pišoči pa je k temu prisiljen vsled navzgor dvigajoče se vrste. Da je temu res tako, prepričamo se lahko sami. Položimo knjigo ali zvezek naravnost prédse, vsporedno z miznim robom. Dokler leži knjiga naravnost pred očmi in so vrstice vsporedne z očesno veznico, držimo glavo po konci, ko pa zasučemo ali nagnemo knjigo, nagnemo tudi nehoté glavo, ker skušamo

vsporediti očesno veznico z ležo vrstic. — Od tega, kako pišoč držimo glavo, zavisno je tudi, kako sploh držimo život. Zakaj, ako se glava drži le količkaj nepravilno, drži se napačno tudi vse telo. Pravilno držanje glave je podlaga dobrega držanja pri pisanju. Vsako nagibanje glave na stran dovede neogibno v postransko držanje hrbtenice. To pa je zdravniško priznано kot najpogostejši vzrok krive rasti otrok. Radi tega se mora prisoditi pokončnemu pisanju brezpogojna prednost pred drugimi metodami.

Iz vsega tega dokazovanja sprevidimo, da se zaradi zvezkove leže nagiblje glava in krivi život. Ako hočemo torej, da sedi učenec pravilno po konci, položiti ima zvezek tako, da se mu zaradi njega ni treba viti in ključiti. To pa je mogoče le tedaj, ako leži zvezek pred sredino telesa in je ob enem vsopreden z robom klopi t. j. ako ga položimo v ravno srednjo ležo. Očesna veznica je potem vsopredna z zvezkom in zato ni treba glave nagniti na jedno stran. Oči so dovolj daleč od pisave in sicer enakomerno oddaljene, ves

gorenji život je enakomerno oprt na roke, sloneče na klopi. Pri taki zvezkovi leži mogoče je pisati samo pokončne črke. To pa ni glavna stvar. Prvo je pravilno sedenje, pokončno pisanje je le posledica tega pogoja.

Razun tega, da učenec pravilno sedi, ima pa ta pisava še druge prednosti, katerih ne smemo prezirati. Pokončna pisava je razločnejša kakor nagnjena. Vsaka pisava je tem bolj razločna, kolikor manj je nagnjena. Pokončno pisanje se torej lažje bere nego ležeče. Iz skušenj je tudi pripoznano, da večina otrok piše pokončno razločnejše in enakomernejše kakor prej. — Tudi manj prostora potrebuje nova pisava. Narisajmo na vodoravno črto več enakooddaljenih navpičnic in jih potem nagnimo tako, da ostanejo vsopredne. Pri tem zapazimo, da je razdalja med njimi tem manjša, kolikor bolj so nagnjene. Ako hočemo, da so tudi nagnjene črte toliko oddaljene druga od druge, kakor so bile navpične, moramo jih razmakniti. Razmaknjene pa potrebujejo več prostora, torej več popirja. (Konec prih.)

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

O prepirih v „Matici Slovenski“ je na poslednjemu spisu dodal: „Gospode pa, zlasti mlajši in čeverste duhovne prošimo, naj se poprimejo goreče in serčno cerkvenega slovstva, verskega polja, da ne zamerjemo, ker zastali smo že daleč. Naj spisujejo dobre, podučljive, mične spise po zgledu toliko verlih katoliških pisateljev današnjega časa; pot, da se na svitlo spravljajo, se bo dobila, mora se dobiti, ako Bog dade i sreča junačka“ (Danic. 1877 str. 61). — „Mislim in celó prepričan sem, da je treba duhovstvu

društva, ktero bi mu dajalo bogoslovnih knjig in učenejših obravnav tudi v slovenskem jeziku. . . Bati se je, da pride vrag, ki si postavi nebogoslovno društvo, in sicer ondi, kjer bi bogoznansko stati imelo“ — klical je „V premislek“ v Danici 1878 str. 381—2 s podpisom: Non „quis?“ sed: „Društvo za duhovsko omiko“. — Tako spet v Danici 1880 str. 212: „Slovenski duhovščini v prevdarek“, budeč k vzajemnemu delovanju na bogoslovskem polju, češ, Mohorjeva družba po svojem namenu